

Головними тенденціями розвитку жанру огляду на сучасному етапі є реклама конкретного автомобіля, його переваг порівняно з іншими марками.

Динаміка популяризації огляду у вітчизняних ЗМІ пояснюється тим, що він за формою і методом подання нагадує рекламу, водночас залишаючись художнім твором. Отже, рекламодавцям вигідно оплачувати матеріали цього жанру, а споживачам цікаво такі публікації читати. В огляді автор має змогу максимально наблизити до читача усі вектори інтересів — від часового до просторового.

Жанр огляду міцно закріпився у вітчизняній пресі і продовжує набувати популярності. Зокрема, в автомобільних виданнях — це один з найпопулярніших жанрів серед автолюбителів та автомобілістів-професіоналів. Ні інтерв'ю, ні репортаж не можуть скласти йому конкуренцію.

1. *Волощенко А.* Порше Панamera / А. Волощенко // Motor News. — 2013. — Іюнь. — С. 17—21.
2. *Герман С.* Смартфони та мотоцикли / С. Герман // Байк. — 2013. — Март. — С. 15—18.
3. *Пономаренко Е.* Скалолази / Е. Пономаренко // Motor News. — 2012. — Март—апр.

Вікторія Ковпак

ДО ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЕМІГРАЦІЙНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ: ПАРАМЕТРИ КОМУНІКАТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Проаналізовано метафоричні та семиотичні параметри комунікативної ефективності української еміграційної публіцистики як стратегію дослідження проблеми національної ідентичності.

Ключові слова: еміграційна публіцистика, комунікативна ефективність, національна ідентичність, ідеологія.

Проанализировано метафорические и семиотические параметры коммуникативной эффективности украинской эмиграционной публицистики как стратегию исследования проблемы национальной идентичности.

Ключевые слова: эмиграционная публицистика, коммуникативная эффективность, национальная идентичность, идеология.

Metaphorical and semiotic parameters of a communicative efficiency of the Ukrainian emigration publicism as a research strategy of the problem of national identity have been analyzed.

Key words: *emigration publicism, communicative effectiveness, national identity, ideology.*

Аналіз комунікаційного потенціалу політичної ідеології, що здатна як об'єднати громадян, так і стати основою для поділу суспільства, соціетального капіталу (менталітет, цінності, ідеали), є особливо перспективним у соціально-комунікаційній системі українських еміграційних спільнот та їх медіапростору для пошуку консенсусу, компромісу, побудови толерантних взаємин, які сприяють розвитку і демократизації суспільства, та важливих у наш час ідентифікаційних практик.

Проблеми національної самоідентифікації є важливими для кожного народу, оскільки вони торкаються смисложиттєвих основ його існування. Ми погоджуємось із Л. Нагорною у тому, що для України ці проблеми є ще гострішими, бо здобуття незалежності поставило її перед вибором нової ідентичності, такої, яка найліпше сприяла би процесам формування політичної нації співгромадян. «Обрана молодією державою парадигма націо- і державотворення не була національно-етнічною і не закріпила за титульним — українським — етносом ніяких владних переваг. Проте закладений у національно-державницькій парадигмі об'єднуючий потенціал виявився слабким для того, щоб політична нація стала вагомим конструктом ідентифікаційного поля. Гостра криза ідентичності, у стані якої український соціум перебуває й досі, супроводжується конкуренцією комуністичної, ліберальної, націоналістичної ідеологій, протистоянням українського та російського націоналізму. Необхідність чіткого окреслення ідентифікаційного простору в Україні диктується як пізнавальними, так і особливо практичними завданнями. Значення останніх зростає у зв'язку з тим, що процеси самоідентифікації відбуваються в Україні одночасно зі зміною механізмів соціально-економічного регулювання» [15].

У контексті ідентифікаційних практик на основі розуміння діаспорної компліментарності (ДК) (комунікативної ефективності) у системі українського еміграційного медіадискурсу загального соціо-комунікаційного простору [13], яку в попередніх розвідках ми схе-

матизували таким чином: ДК = перша половина ХХ ст. — 90-ті рр. ХХ ст. → модерна парадигма дискурсу → соціальна ідентичність → дискретні соціальні міфи → система «образів світу» → набір метафор → ідеологія як сукупність орієнтирів, що визначають ціннісний вибір суспільства в конкретній історичній ситуації, варто простежити такий інструментарій діаспорної комунікативної ефективності у рамках післявоєнної преси української еміграційної громади на прикладі публіцистики часопису «Українські вісті» (далі — «УВ»).

Отже, **мета** нашого дослідження: проаналізувати метафоричні та семіотичні параметри комунікативної ефективності української еміграційної публіцистики як стратегію дослідження проблеми національної ідентичності на прикладі публіцистичного наративу «УВ» за 1949—1952 рр. Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: 1) схарактеризувати «УВ» як пресовий орган Української революційно-демократичної партії (УРДП); 2) виділити основні засади комунікативної теорії нації та націоналізму; поняття компліментарності за Карлом Дойчем; 3) проаналізувати публіцистичний наратив «УВ» зазначеного періоду для виокремлення метафоричних та семіотичних параметрів комунікативної ефективності української еміграційної публіцистики як стратегію дослідження проблеми національної ідентичності.

«Українські вісті» — тижневик (між 1945—1960 рр. — півтижневик) політики, економіки, культури й громадського життя, орган УРДП, згодом — Фондації ім. Івана Багряного. Ініціатором і першим редактором видання був І. Багрянний. Головними редакторами виступали: від 1948 р. — Ю. Дивнич-Лаврінченко, з 1951 р. — А. Ромашко, від 1954 р. — В. Бендер, Ф. Гаєнко, А. Глінін, В. Міняйло, з 1978 р. — М. Смик, від 1994 р. — С. Козак.

Перше число газети «УВ» вийшло у листопаді 1945 р. в Німеччині. Видання друкувалося з 1945 р. до травня 1978 р. в Новому Ульмі (Німеччина), від жовтня 1978 р. до травня 2000 р. — у Детройті (США). При «УВ» нетривалий час виходили: ідеологічно-програмовий орган УРДП «Наші позиції», російськомовний двотижневик «Освобождение» (1953, редактор Г. Алексінський); різні додатки: «Сторінка Легіонера» (орган Головної військової управи Легіону С. Петлюри, 1965—1969), «Пластунський куток» (1965—1970), «Література й мистецтво» (1968—1969), регулярно друкувалася

сторінка Об'єднання демократичної української молоді, матеріали на літературні теми.

Із газетою в усі часи її існування тісно співпрацювали найвідоміші письменники, публіцисти української еміграції, зокрема: І. Багрянний, С. Гординський, В. Гришко, Ю. Косач, І. Костецький, Г. Костюк, Ю. Лавріненко, Т. Осьмачка, М. Руденко, Ю. Шевельов.

Упродовж 1940—1960-х рр. «УВ» підтримували політику Української Національної Ради [10].

Це видання було обрано як послідовно вірний своїм засадам демократичний часопис. «Парадоксально, але за понад двадцять років незалежності України не сформовано український національний інформаційний простір... Владні структури (законодавчі, виконавчі, судові) відкрили зелену вулицю не лише попсовій низькопробній масовій культурі, а й так званому «інтелектуальному антиукраїнізму» (С. Вовканич), наповненому імперською семіотикою, антиукраїнською семантикою й аксіологією, сфальсифікованою історією України, ідеологією імперського «Русского мира». У нинішньому глобалізаційному світі кожна держава надає фундаментального значення розвитку, утвердженню і повновартісному функціонуванню власного інформаційного простору, який є запорукою національної ідентичності. На жаль, в Україні досі відсутня державна політика в сфері інформації» [14, с. 86].

Актуалізація «української ідеї» зумовлена не так об'єктивною потребою у ній, як загрозливою для України наявністю «ідеї російської». У Росії ще не подолані імперські ілюзії, а отже — не подолана небезпека того, що Україна може виявитися серед перших жертв «гангренозних імперських амбіцій». Саме тому важливо інтерпретувати українську ідею таким чином, щоби бачити в ній насамперед не антипод «російської ідеї», а «комплектуючий сегмент» ідеї європейської [16, с. 80].

У ХХ ст., особливо в його другій половині, розроблено кількадесят концепцій інтеграції, найбільш відомими з яких є комунікативна (К. Дойч та ін.); функціональна (Б. Маліновські, Д. Мітрени, А. Радкліфф-Браун та ін.); неофункціональна (Е. Гааз та ін.); нормативно-ціннісна (М. Вебер, Е. Дюркгейм та ін.); уніфікаційна (Е. Етціоні та ін.).

Комунікативна теорія нації і націоналізму сформувалась у 1950-ті рр. під впливом інтенсивного розвитку соціологічних до-

сліджень. Найбільш повно і чітко вона була сформульована професором Массачусетського технологічного інституту К. Дойчем у книзі «Націоналізм та соціальна взаємодія» [18].

«Основи теорії К. Дойча становлять кілька базових принципів, спільних для всіх прихильників «комунікативної» теорії нації (Д. Лернер та ін.). Передусім вона є модерністською. Націоналізм розглядається в ній як необхідний елемент і одна з головних умов процесу модернізації (переходу від традиційного суспільства до модерного), відповідно й нація у цій схемі — модерний феномен. Визначальною рисою процесу модернізації є зростання комунікативних можливостей суспільства — здатності його членів створювати, зберігати й передавати інформацію за допомогою спільної для них знакової системи (мови). Це, у свою чергу, створює передумови для становлення модерних національних культур (вони якісно відрізняються від попередніх культур традиційного суспільства) і відповідних спільнот — націй. Цілком очевидно, що ця теорія має функціоналістський характер: «нація» визначається не за набором певних ознак (територія, мова тощо), а за певними функціональними можливостями — у даному випадку комунікативними. І, зрештою, «комунікативна» теорія нації і націоналізму є відверто євроцентристською. Сейсмичною зоною, що викликала націоналістичне цунамі в усьому світі, була Європа» [11, с. 188].

Одне з базових понять у системі теоретизувань К. Дойча — взаємна відповідність, компліментарність (*complementarity*), здатність елементів певної структури взаємно доповнювати, замінювати одне одного. Спільнота, яка претендує на власну історію, наголосив К. Дойч, є спільнотою компліментарних способів і засобів спілкування, комунікації. Ця структура виконує необхідні для її існування суспільні функції, які, крім усього іншого, полягають у продукуванні, зберіганні, поширенні інформації. «Обладнанням», необхідним для виконання цих функцій, є історична пам'ять, символи, звички, характерний спосіб мислення та засоби оперування інформацією, причому згадані елементи мають бути компліментарними, тобто зрозумілими всім членам спільноти, прийнятними для них.

«Наявність спільного комунікативного простору зумовлює внутрішню єдність спільноти (народу, національності, нації — К. Дойч користується цими трьома термінами). Люди можуть на-

лежати до «позанаціональних» спільнот: класів, професійних груп, кланів тощо, і саме у межах цих спільнот їх об'єднує відповідний тип компліментарності» [11, с. 190].

Як зазначив Г. Касьянов, зростання інформативних можливостей суспільства і спільноти (інтенсифікація комунікативних здатностей) справді створює кращі умови для зростання національної свідомості, а відповідно і національної ідентичності, «проте це не пояснює, чому саме виникає національна свідомість, чому індивіди обирають саме культурну, етнічну компліментарність. Звідси виникають різні зауваження. Наприклад, йдеться про те, що К. Дойч перебільшує значення і ступінь компліментарності всередині національної спільноти. “Посилення інтенсивності комунікацій між індивідами та групами, — застерігає Дж. Броїлі, — може спричинитися як до зміцнення солідарності, так і до загострення внутрішнього конфлікту. Крім того, цей конфлікт чи єдність можуть проявлятися не лише у формі націоналізму”» [11, с. 200].

Л. Нагорна доходить такого висновку: «Якщо етнічна ідентичність ґрунтується на певній системі об'єктивних ідентитетів — расових, культурних, психологічних (антропологічний тип, мова, релігійні догмати, традиційна обрядовість), то конституїтивною основою національної ідентичності виступають ознаки, значно менш «відчутні на дотик», — свідомість, політична воля, громадянство» [15].

В умовах еміграції, на нашу думку, домінантою виступає усе ж етнічна ідентичність відповідно до основи такого розрізнення — відмінностей між етноцентричним (біологічною, лінгвістичною, культурно-релігійною координатами) і локоцентричним (із значно виразнішим територіальним компонентом) типами світосприймання, хоча на певних історичних етапах акцент робився на загальнонаціональних цінностях — національному інтересі, національній безпеці, що дозволяє говорити про діаспорну етнонаціональну ідентичність, яку можна зберегти, мобілізувавши суспільну енергію навколо ідей і символів, спроможних забезпечити прорив у майбутнє.

Проте дослідники сучасних реалій, які орієнтовані на перехід до ідентичності, що базується на конституційно-універсалістських принципах [12], переконані, що етнокультурні чинники ідентичності не тільки не відповідають сучасним реаліям, а й об'єктивно не

можуть виступати консолідуючим началом нації, як то намагаються показати представники комунітаризму. І ця тенденція стосується не лише України [19, с. 226]. «Виходячи з тези про розкол цінностей, що знаменував процес раціоналізації західного суспільства, тепер не можна інтегрувати суспільство навколо дезінтегрованого об'єкта. Повернення до традиції і міфу вже неможливе, принаймні для державних націй. Тоді як бездержавні нації можуть звертатися до цього лише за браком дієвішої альтернативи. Тому держави національні є явищем приреченим» [17, с. 58].

Так, І. Багрянний в еміграції у ФРН, розгорнувши активну політичну та організаторську діяльність, спрямовану на консолідацію українських патріотичних сил, на вироблення реалістичної і демократичної політико-ідеологічної платформи, заснував «Українські вісті» для відбиття своїх позицій в публіцистичній, журналістській продукції. Як одне з найважливіших завдань він завжди висував таку тезу: «Об'єднати всю різномовну і різнорідну масу населення України в єдину українську цілість» [9, с. 9].

«Чи не це завдання стоїть і сьогодні в нашій державі як першорядне і чи не прислухатися б нам у суперечках навколо мови та національної ідентичності тощо до прозірливих думок Багряного?» — риторично запитував І. Дзюба ще півдесятиліття тому.

Проблему наповнення комунікативного простору як стратегію діаспорної компліментарності порушив публіцист у «Відкритому листі до дирекції «Голосу Америки» з приводу авдицій українською мовою»: «Всі дотеперішні наші голоси, голоси усієї української преси на еміграції, адресовані до «ГА» («Голосу Америки». — *В. К.*) з приводу українських авдицій, були досі саме «гласом воюючого в пустелі» — не більше. Може то були голоси непереконливі, незрозумілі або висловлені з ворожої супроти демократії позиції?» [2].

Розв'язання образної моделі «українські авдиції для вираження імперських амбіцій» тлумачаться у подальших рядках: «Курйоз полягає в тому, що ці авдиції стали рупором російського імперіалізму, який так чи так ідейно контактується з Сталіним. Це, може, зухвало, але придивімось, як ці «українські» авдиції «ГА» виглядають і як вони сприймаються українцями. Дирекцію «ГА» не може не цікавити думка самих українців, і то тих, насамперед, які знають дуже добре підрадянську Україну, недавно з неї вийшли, були й є політичними

противниками московського комунізму, знають настрої, прагнення й рівень політичного розвитку українського народу, як і знають, чого багатомільйонний український народ сподівається від західної демократії і якою мірою він може бути або не бути по її боці». Цікаво, що етноозначення «українські» у статті взято в лапки умисно задля підкреслення «підміни поняття»: «А такі ж бо є «українські» авдиції «Голосу Америки». Беру слово «українські» в лапки, бо воно взяте в лапки самою дирекцією «ГА», і воно ж буде взяте в лапки кожним, хто слухає «ГА» на Україні. І саме тому буде взяте, що з погляду важного політично письменного українця там, по той бік залізної заслони, такі «українські» авдиції в своєму, так би мовити, генеральному спрямованні йдуть у фарватері більшовицьких радіовисилань, у фарватері більшовицької політики супроти загарбаних ними націй» [2].

Таким чином, «УВ» проартикулювали ті ідеологічні засади, що були деструктивними для ідентифікаційних механізмів української громади в діаспорі: «Намагаючись за всяку ціну утримати український народ у складі комуністичної імперії, більшовицька Москва використовує українську мову на його погибель, для самозаперечення щеплячи йому комплекс навколomosковської єдності, викорінюючи українські демократичні традиції, а натомість щеплячи культ Петра Першого, Івана Грозного, щеплячи російську культуру та свій російський імперіалістичний світогляд і т. д. Звідки ж такий яскраво російський крен в «українських» авдиціях? Чому не існує для українського «Голосу Америки» ані української історії, ані української культури, ані української конкретної боротьби проти московського комунізму?» [2]. «Диригентом» східноєвропейського сектора «ГА» публіцист називає росіян.

Отже, потужним пресовим інструментом діаспорної компліментарності в післявоєнний період виступають «УВ», про що за допомогою ідейно-символічних метафоричних моделей згадано в одній із його статей: «...розгромлений фронт української преси на еміграції. І не взагалі на еміграції, а преси нової української еміграції... отієї провідної преси, що виростала на, здавалось би, могутньому ґрунті високої ідейності й незламної волі до боротьби за українську ідею... Якщо трактувати пресу як зброю в боротьбі проти всього ворожого до української ідеї світу (а її так і тільки так можна

тракувати), то з жалем треба так сказати, що та зброя поламалась. Зброя нової української політичної еміграції». У статті підкреслено, що «УВ» орієнтовані на українську людину, яка виросла й загартувалася у «більшовицькому пеклі» й у своїй масі становить нову українську політичну еміграцію, хоч і розпорошену по світах, але об'єднану спільною великою ідеєю. Це газета, яку творять «неідеалістичні ідеалісти», неафішовані патріоти, вихідці з більшовицького пекла, які розбивають теорії про «дикий степ», «вирослих в ярмі», «пропащих людей» тощо, «єдина газета нової еміграції, що витримала іспит протягом п'яти років і перейшла в шостий» [1]. Потужні аксіологічні характеристики (наприклад: «тип сучасного українця, що походить з «недостріляної» України... стоїть беззастережно й непохитно на позиціях єдиного українського політичного центру — УНРади й ВО, носія славної традиції української державності» [5]) виконують інтегруючу функцію національного наративу.

Метафорично означена опозиція автора до «російського варіанта» етнонаціональної ідентичності українців за кордоном «працює» на дихотомії «знак-інвектива: сталінське пекло / знак-ствердження успіху»: опозиційний пресовий орган «УВ», що «творився в несприятливих умовах, організований жебраками, що голі вирвалися зі сталінського пекла, переборюючи колосальні труднощі без фінансової бази, на чужині у роки жорстокої репатріації, в роки дії Ялтинської угоди, що висіла як дамоклів меч над головами всіх недавніх Сталінових рабів, у роки полювання на утікачів від Сталіна...» [5].

Як приклад дії одного з комунікаційних каналів — чинника ідентифікації — можна навести слова одного зі «зденационалізованих дітей розкуркулених батьків, що змалку потрапляли на Печору чи Котлас, а війна вкинула в оstarбайтерське море, які, натрапивши на «УВ», пишуть: “Я народився двічі: раз мене народила мати, а вдруге я народився на світ як українець під впливом «УВ» й тієї діяльності, що її провадить ваше середовище... Я не знаю мови, але я її тепер вчу і скоро напишу до вас листа без жодної помилки...”» [5].

Ідеологічно-ціннісні підвалини післявоєнної української еміграції проартикульовано публіцистичним дискурсом «УВ» як підтримку позитивних соціалістичних течій, що не є «знаряддям чужого імперіалізму і взагалі імперіалізму», побороювання лише реакційних соціалістичних течій, які колабораціонізують зі Сталіним,

із російським «соціалізмом в чорносотенних, єдинонеділимських лапках», проти якого заповідалася боротьба, — російським «демократичним соціалізмом» [3].

Проблема національного об'єднання на сторінках «УВ» переросла у «вимогу об'єднання української політичної еміграції в єдиний національний, протимперіалістичний, протимосковський фронт, у вимогу максимальної єдності дії, єдності спротиву... організованому ворогу і його організованій акції... розгортвану акцію російських політичних партій і груп у тісній взаємодії із знаними вже американськими «приватними колами»... акцію організованого російського імперіалізму» [7].

Знак-виправдання, знак-реабілітація (ревізія поняття українського «фашизму» на опозиційній дихотомії «партія, що бореться за тюрму народів / партія, що бореться за її ліквідацію») як психолінгвістичний інструмент ДК є пояснювальною субстанцією до націє-ідентифікуючого публіцистичного нарративу у статті І. Багряного «Фарватер п'ятої колони»: «Десятиліття тоталітарного панування “вбили” в суспільну свідомість цілісність і нерозривність понять “український буржуазний націоналізм-фашизм-нацизм”, що навіть набуло такого терміна-штампа, як “українсько-німецький націоналізм”, або — “український фашизм”» [8, с. 121]. Аналізуючи внутрішньопартійну публіцистику на сторінках празького націоналістичного журналу «Розбудова Нації» щодо політичної практики українського націоналізму, О. Богуславський дійшов висновку, що «ототожнення діяльності та ідеології ОУН із зазначеними ідеологіями (італійським фашизмом та націонал-соціалізмом. — В. К.) було покликане як знаряддя ідеологічної та політичної боротьби, було засобом нищення політичних опонентів», хоч і за наявності споріднених елементів [8, с. 136]. Тож і «УВ» констатували, що той, хто бореться за національне й соціальне визволення свого народу, не може бути фашистом доти, доки він не почав сам гнобити й поневолювати інших. «Якій же з українських партій можна закинути національне поневолення й расове гноблення інших?! Навіть ті українські партії, ідеологія яких мала колись щось спільне з ідеологією фашизму, поминаючи ту еволюцію, яку вони пройшли, не можуть іти в жодне порівняння з російською, так шанованою й любленою демократами Американського Комітету партією — «НТС». Бо не можна ж рівняти

політичну організацію, яка бореться за збереження тюрми народів, з організацією, яка бореться за ліквідацію тієї тюрми і за свободу всіх у ній ув'язнених. Хто з цих двох буде фашист? Очевидно, партія ідейних тюремників... Отже, єдиний український національний фронт — це об'єднання всіх крайньо правих до крайньо лівих. Це фронт єдності дії, єдності спротиву... УНР мусить бути перетворена на коаліцію всіх без винятку українських політичних партій і доповнена репрезентацією безпартійних. І тоді вона буде втіленням ідеї української національної єдності у всій повноті... єдиним дійовим крайовим центром українського спротиву, центром національного протиімперіалістичного фронту» [8, с. 136].

Отже, об'єднуючим публіцистичним знаком-закликом стає «єдиний український національний фронт». Ідеологічна війна, що велася на сторінках еміграційних часописів за часів першої-другої хвиль еміграції, продовжувалася і після Другої світової війни. Так, відома комуністична газета у США «Українські щоденні вісті» (1949. — Ч. 119), «заатакувавши УРДП, з усією агресією й неперемінливістю в засобах напала на орган цієї партії «Наші позиції», а також на доповідь Генерального секретаря, потім на газету «Українські вісті», сказано розправляючись із статтею «2x2=4» та її автором. Експресія, метод і епітети у цій писанині гідні саме органу комуністичних московських плентачів, носіїв і adeptів ідеології, яка має основну заповідь — «мета виправдовує засоби». А головне — нахабність і оскраженість нападу прямо пропорційні завданню, яке перед газетою постало, прямо пропорційні серйозності об'єкта, з яким цій газеті доручено розправитись. Тією ж конкретною метою було — здискредитувати, зганьбити, обпаскудити й, таким чином, мовляв, ідейно розгромити партію й рух, іменованій УРДП, що його ідейно-політична сила, очевидно, не дає спокою тому московському ВКП(б). Звідси й оскраженість... Комуністична преса й комуністична ідеологія повсякчас борються з супротивником методом провокації, а комуністичні холуї й поплентачі все на свій аршин міряють, орієнтуючись на свою агентурну практику» [6].

У такому ж дусі комуністична газета в Канаді «Українське життя» висловлювала свої антагоністичні ідеологічно-програмні орієнтири. «Вершок нахабної провокації показала ця комуністична рептилька в числі 5(392) за 03.02.49 р. у великій статті якогось Оси-

па Мстиславця, а внизу ще й поставлено: «Львів, листопад 1948 р.», мовляв, — це ж голос з української землі. Іntenції цієї газети (де особливо і недвозначно дається реванш брошурі «Чому я не хочу вертатись до ССРСР?» зглядно середовищу, в якому обертається її автор) ті самі, що й у першій газеті, — очорнити, зганьбити і на цей раз нацькувати охоронні органи світу демократії і по змозі зліквідувати чужими руками, закидаючи фашизм, гітлеризм, колабораціонізм з ворогами «союзної держави» і мобілізуючи супроти нас власть імущих» [6].

Однак якщо інтерпретація суспільно-політичних подій «пресою п'ятої колони» була очікуваною членами УРДП, то контент бандерівських «Часу» та «Сурми» або видань гетьманців викликав у редакції низку риторичних запитань: «Хто ж у кого списав? Хто кого переспівує, міняючи лише «Державний департамент» на іншу назву? Хто в кого позичає епітети? Хто в кого вчиться фальшувати й перекручувати? Хто кого доповнює і перепльовує в своїй злобі — чи комуністична преса націоналістичну та монархічну, чи навпаки?» [6].

Таким чином, мобілізаційно-апеляційний ресурс журналістики, зокрема преси, було зосереджено на створенні єдиного психологічного українського національного фронту (варто звернути увагу на знак-підтримку — «психологічний»), організаційне оформлення якого залишалося справою формальною, справою недалекого майбутнього. «Створення психологічного єдиного українського фронту — це факт знаменний і пророчий, а для ворога — застрашливий. І саме тому, може, так шаленіє ворог, надто на шпальтах прокомуністичної преси. Бо якщо скорпіоняча й доларово-розкладницька тактика ворога супроти нас викликала таку реакцію і спричинила зовсім несподівані для ворога наслідки, то це свідчить про колосальну силу ідеї, що лежить в основі ідеології всіх українських політичних угруповань і партій як об'єднаних в УНРаді, так і поза нею, — ідеї боротьби за свободу свого народу й вірність тій ідеї в яких завгодно умовах» [4].

Ідеологічна опозиційність «український націоналізм / російський імперіалізм», оформлена в потужну метафоричну модель, спостерігається у націєтворчому маніфесті пресової трибуни післявоєнної української еміграції: «“Українські вісті” — трибуна нової

з-підрадянської робітничо-селянської еміграції, бідної матеріально, але сильної духом, є тим явищем, яке, насамперед, ілюструє перемогу українських загорьованих копійок над рублями і доларами, що ними підперта московська трибарвна реакція. Перемогу українського духу над фінансово сильною російською еміграцією. І це те явище, яке не в одного викликає подив і гордість за українську людину. І воно ж вселяє віру в нашу остаточну перемогу» [4].

Отже, у конструюванні та ретрансляції українського національного нарративу, націєідентифікаційних дискурсів для досягнення комунікативної ефективності української громади в еміграції на прикладі післявоєнної публіцистики в «УВ» важливими прогностичними координатами виступили метафоричні та семіотичні моделі як репрезентатори ідентифікаційних механізмів.

1. *Багрянний І.* Великий іспит / І. Багрянний // Українські вісті. — 1950. — 14 трав. (ч. 39).
2. *Багрянний І.* Відкритий лист до дирекції «Голосу Америки» з приводу авдіцій українською мовою / І. Багрянний // Українські вісті. — 1950. — 30 берез. (ч. 26).
3. *Багрянний І.* Партія «останніх могікан» / І. Багрянний // Наші позиції. — 1952. — Ч. 14—16.
4. *Багрянний І.* Під знаком Скорпіона / І. Багрянний // Українські вісті. — 1952. — Ч. 1—2.
5. *Багрянний І.* Проба вартостей (з нагоди 500-го числа «Українських вістей») / І. Багрянний // Українські вісті. — 1951. — 29 квіт. (ч. 5).
6. *Багрянний І.* Фарватер п'ятої колони / І. Багрянний // Українські вісті. — 1949. — 14 черв. (ч. 56).
7. *Багрянний І.* Як ми розуміємо єдиний національний фронт? / І. Багрянний // Українські вісті. — 1952. — 24 черв. (ч. 53).
8. *Богуславський О.* «Чи були українські націоналісти фашистами?»: аналіз і критика тоталітарних ідеологій на сторінках «Розбудова нації» / О. Богуславський // Вісник Запорізького осередку вивчення української діаспори. — Запоріжжя, 2007. — Вип. 5. — С. 121—137.
9. *Дзюба І.* Громадянська снага і політична прозорливість (про публіцистику І. Багряного) / І. Дзюба // Публіцистика : доп., ст., памфлети, рефлексії, есе. — 2-ге вид. / упоряд. О. Коновал ; передм. І. Дзюби ; післямова Г. Костюка. — К. : Смолоскип, 2006. — 856 с.
10. *Енциклопедія Українознавства : слов. частина : перевид. в Україні.* — Львів, 2000. — Т. 9. — С. 3447.

11. *Касьянов Г.* Теорії нації та націоналізму : монографія / Г. Касьянов. — К. : Либідь, 1999. — 352 с.
12. *Кисельов С.* Національна ідентичність українців. Дилема культурного і соціально-політичного [Електронний ресурс] / С. Кисельов // Український центр політичного менеджменту. — Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=16&c=121>.
13. *Ковпак В.* Український еміграційний медіадискурс: структурний підхід до комунікативної ефективності / В. Ковпак // Держава та регіони. — 2012. — № 4. — С. 93—101. — (Серія «Гуманітарні науки»).
14. *Лизанчук В.* Окупація українського інформаційного простору / Василь Лизанчук // Дзвін. — 2013. — № 4. — С. 86—91.
15. *Нагорна Л.* Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі [Електронний ресурс] / Л. Нагорна // Український центр політичного менеджменту. — Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=16&c=119>.
16. *Пахльовська О.* Україна і Європа в 2001-му: десятиліття втрачених можливостей / О. Пахльовська // Сучасність. — 2001. — № 7—8. — С. 78—85.
17. *Хабермас Ю.* Способны ли сложносоставные общества к формированию разумной идентичности? / Ю. Хабермас // В поисках национальной идентичности (философские и политические статьи) / Ю. Хабермас. — Донецк, 1999. — 124 с.
18. *Deutsch K.* Nationalism and Social Communication. An Inquiry into the Foundations of Nationalism / K. Deutsch. — New York : Cambridge, Mass. : MIT Press, 1966. — P. 86—109.
- 19 *Taylor Ch.* Sources of the self: the making of the modern identity / Ch. Taylor. — Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1989. — 601 p.

Світлана Кость

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ У ГАЗЕТАХ ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ З ОЗНАКАМИ ДЕВІАНТНОСТІ

На основі газетних публікацій проаналізовано причини виникнення та специфіку функціонування правового газетного дискурсу з ознаками девіантності; зроблено спробу дефініції поняття «правовий дискурс з ознаками девіантності» та виокремлено основні його ознаки.